EPISTOLA
TRANQVILLI ANDRONICI DALMATAE,

Ad Illuſtriſsimum & Magnificum Dominum Andream Comitem à Gorca, Caſtellanum Poſnanienſem, ac ſummum Maioris Poloniæ Capitaneum. &c.

ILLuſtriſsime & Magnifice Domine, mea quidem ſententia ſemper fuit, eos compendiario itinere ad gloriam incedere; qui vel conſcriptis fideliſsimis præceptis hortãtur ad virtutem,vel adiecerũt animum ad tuenda & augenda communia commoda. Quod genus hominum antiquitas planè gratior & liberalior diuinitati conſecrauit. nec alia via propius accedimus ad Deum, quàm cumulandis beneficiis, & in commune cõſulendo. Sed vt alia præclara, ita mos iſte propemodum exoleuit. Sic viuitur hoc corruptiſsimo ſeculo, vt egregios conatus, rara gratia conſequatur. Me tamen ab inſtituto meo nunquam alienus error deducet: nec deterrebit labor ab ho-

neſto opere: ac me ipſum iuuabit,ſi quid in rem videatur,cõmodis publicis pro virili conſuluiſſe.Porrò alij maiora aggrediantur, quibus amplior facultas & opes à natura atque fortuna ſuppeditantur: nos certè non pœnitebit in hac ingenij fortunarũq. tenuitate,quidquid diu experiundo ſalubre cognouimus, ad publicum vſum per occaſionem tradere. Quod quidem fecimus, & Poſnaniæ nuper abs te liberaliter accepti, quum quædam de philoſophia commentaremur, & proximis diebus in meo acceſſu ad Illuſtriſs. Ioannem Comitem à Tarnov Caſtellanum Cracouieñ. omni genere laudis cumulatiſsimum, quem ego (nec me fallit amor) iudico cuiuis præſtantiſsimorum huius ætatis ducem ſcientia rei militaris,conſilio,virtute(vt modeſtiſsimè dicam)æquandum, tractaui quædam de noſtris temporibus cum ipſo comite, viro alioqui grauiſsimo, tibique tum affinitate,tum ſtudiis in Rempub.coniunctiſsimo: ac per illud breuè tempus, quo apud ipſum in villa Wieuiorka fui, pauca quædã de Repub. ſcripſi ſucciſiuis horis ad veſtros Optimates, quæ veſtra omnium intereſſe arbitratus ſum. Hanc ſanè opellam cogitanti mihi, cui potiſsimum nuncuparem, cuius authoritate niteretur,tu primus occurrebas, & recenti memoria beneficiorum tuorũ,

TRANQVILLI ANDRONICI DALMATAE,

Ad Optimates Polonos admonitio.

CVM PRAEFATIONE IACOBI Gorscij, ad Illustrißimum & Magnificum Dominum Stanislaum Comitem de Gorca, Palatinum Posnanien.

In usum fratrum Minor. Reformat. Pro Conventu Weiherovian. compact. 1666

CRACOVIAE,
In Officina LAZARI, Anno Dñi: 1584.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET MAGNIFICVM DOMINVM, STANISLAVM COMITEM DE GORCA, PALATINVM POSNANIEN. &C.

Iacobi Gorscij, in Tranquillum Andronicum Præfatio Parænetica.

VOluntas nunquam, occasio semper, Illustrissime Comes, studii mei, erga Illustriss. Mag. vestram demonstrandi mihi defuit. Nam & Illustriss. Mag. vestræ ea amplitudo est; vt opera mea vlla in re opus non habeat: & rerum mearum priuatarũ ea est ratio; vt nunquam adhuc vsus venerit; vt aut opera, aut patrocinio Illustriss. Mag. vestræ vti in eis tuendis aut possem, aut vlla necessitate ad eam rem, vrgerer: tum quòd in eis locis consistant, vnde ad patrocinium, Illustriss. Mag. vestræ excurrere non facilè queant; tum verò, quòd in eo genere fortunarum sint, quod principum virorum splendorem non perferat, ac vmbra delectetur: quæ autem publica sunt, & in communi, vel salute, vel ornamentis versentur Reipub. (quo in genere Illustriss. Mag. vestra principem locum in hoc regno, à maioribus suis, hæreditate & perpetua successione traditum tenet) ea ad me hominem pri-

Gorscij fortunæ & studia.

Gorcana prosapia Princeps in Regno.

uatæ vitæ deditum, ac litterarum studiis in vmbra abditum, nihil pertinere semper iudicaui. Nunc autem ea tempora incidere video; vt institutam vitæ meæ rationem mutem, tuámque Illustrissimam Magnifi. interpellem, ad tuumq; amplissimum patrocinium, & authoritatem amplissimam Gorcanæ prosapiæ hæreditariam confugiam necesse esse iudicaui. Non quod equidẽ res mea priuata in eo discrimine posita sit, vt non nisi tuæ Illustriss. Mag. beneficio, & tutela salua esse queat; verùm enimuerò, quòd Reipub. ea tempora esse, & eam tempestatem Regno impendere cernam; vt neque priuatarum rerum quisq; suarum vllam salutem, quæ in salute publica consistant, sperare debeat. Publica enim tranquillitas priuatorum tranquillitatem continet & fouet; calamitas Regni, priuatas omnium fortunas, vel penitus euertit, vel grauius affligit. Et propterea, qui suas fortunas, suámque vitam quietiorem amant, publicæ saluti inuigilare debent. Nemo in discrimen Republica vniuersa adducta, tutus securusq; res suas tenere vnquam potuit. Euerso vel afflicto toto regni corpore, membra eius quæcunq; illa & vbicunq; fuerint, pariter vel euerti, vel debilitari, & affligi necesse est. Quamobrem, qui Rempub. humeris suis sustinent, ac eius commodis, ornamentis, & stabilitati operam nauant; magno honore & omnium amore, digni

Cur Gorscius Consilium mutet.

TemporaReipub. quę sint.

Res priuata in salute publica consistit

Reipub. discrimen est ruina priuatarũ fortunarum.

Saluti publicæ inuigilantes, honore digni.

gni

gni sunt semper habiti. Iis enim omnes priuati, & vitam, & fortunas, quas tuentur debent: cùm in eorum præsidio, cura, vigiliis, commoda, ornamenta, facultates, atq; fortunæ illorum, & consistunt & vigeant. Quo nomine, tibi, & prosapiæ vestræ Gorcanæ Illustriss. Comes, omnes huius inclyti Regni ciues multum debent: domus vestra amplissima, regni huius semper vel præcipua columna fuit; cui huius regni totum ædificium incumberet, ac egregiè ab ea sustentaretur. Non refero Illustriss. Comes merita maiorum tuorũ in hoc regnum: non maxima bella ab eis confecta: non legationes Reipub. salutares obitas: vicinorum impetus à regno repressos; hæc enim rerum præclare ab eis gestarum, & ornamentorum in hoc regnum profecto rum commemoratio, & cõmentarios longiores, & orationis flumen, non meam in dicendo ariditatem exposcit: splendor virtutum, ac rerum gestarum familiæ vestræ, perstringit mentis meæ oculos; nec patitur me in penetralia laudis suæ ingredi: grauius hoc onus esse video, quàm vt humeris meis impositum perferam. Et propterea totam eam vel maiorum Illustriss. Mag. vestræ, meritorũ in hoc regnum commemorationem prætermitto. Præstare enim viri magni de rebus amplissimis & virtute insigni tacere; quàm non pro dignitate earum dicere, semper senserunt atque monuerunt.

Gorcanæ familiæ merita.

Cur laudes Gorcanæ familię prætereat Gorscius.

Causa scribendi Gorscio quæ fuerit.

Vt autem nunc ad Illustriß. Mag. vestram venirem, & meo scripto eam interpellarem, causa ea fuit. Cùm nuper orationem Philippi Callimachi, hominis eruditi sanè, in qua ille ad præsidia paranda, pecuniamq́; conficiendam, atq; contribuendam contra Turcarum vim & impetum, quo tum omnia sternerentur, huius regni clerum hortatus est, edidissem; & nostros eius ipsius, quod nobis cominus impendeat periculi monuissem; Vir quidam, & religionis Christi, & salutis Reipub. vniuersæ amantißimus, Thomas Plasa, librum hunc, quem ad Illustriß. Mag. vestram mitto, obtulit mihi; atq; vt viderem, num etiam hic dignus esset, qui item in publicum emitteretur, qui etiam nos eius ipsius periculi, cuius Callimachus maiores nostros admonebat, commoneret. Quem librum cùm legissem, argumentumq́; eius, in quo versaretur vidissem; non putaui me boni ciuis, & filij regni huius officium facturum; si eum domi diutius detinerem. Itaq; nihil procrastinans, eum librum typis excudendum, ac quàm emendatißimum in lucem publicam dare curaui. Quem quoniam Illustriß. Principi sanctæ recordationis viro, Posnaniensi Castellano, & Capitaneo Maioris Poloniæ generali, Andreæ Gorcano Illustriß. Mag. tuæ patri pientißimo, ab authore suo, Tranquillo Andronico Dalmata, dicatum fuisse vidi; vt eodem nomine, & authoritate pro-

Liber Andronici.

Causa dedicationis.

sapiæ

ſapiæ veſtræ clariſsimæ munitus, iterum in publicum egreſsus, quæ patribus noſtris ſuaſit, nobis ſuaderet, ac Illuſtriß. Mag. veſtræ hoſpitio repetito, ius patrocinij hæreditarium, ab Illuſtriß. Mag. veſtra peteret, & quaſi poſtliminio in familiam veſtram regreſſus, ſua iura & libertatem apud omnes, de periculis regni huius, & furore Turcico diſſerendi recuperaret; ad Illuſtriß. Mag. veſtram eum remittere volui. Quem librũ vt Illuſtriß. Mag. veſtra eo animo, quo non ſolùm à tuo, ſed totius huius regni, & patriæ patre vero, acceptus erat, vt recipias; per eum amorem, quo ſalutem Reipub. noſtræ, ac regni vniuerſi complexus es, oro. Vides Comes Illuſtriß. quæ tempora ſint regni noſtri: vides quem hoſtem, & vicinum, & infeſtum habeamus: vides immanem illam beluam, quæ omnia regna Chriſtianorum deuorat, nobilitatem exterminat, ſeruitute omnibus mortibus acerbiore premat, regno imminere; in quod ne ſtatim irruat, Perſarum bella tantum eum retinent: quæ, ſi caſu vllo compoſuerit, ſi ſe, vireſq; ſuas inde auocauerit; nulla interpoſita vel minima hora, in nos noſtrumq; regnũ impetum faciet. Non animus illi noſtri inuadendi, ſed tempus deeſt. Quam nunc neceſſario pectore premit flammam; liberior paulò ab aliis bellis factus, in nos euomet. Et qua immanitate in priuatorum, & ad ſe legatorum abutatur, in

Tempora Reipub.

Rabies Turcarum.

Quid Turcã retineat.

toto

Leui de causa bellum Tyrãni inferunt.

Podlodouij casus.

toto regno abuti contendet. Minimam ille occasionem, magnam causam belli inferendi iudicat. Quo animo in nos sit, testatur indignissima cædes Iacobi Podlodouij, cuius sanguinem innocentis, & fidem, quam illi, vt legato Regio, dederat, implorantis, exsorbuit. Quod qui cogitat, cogitare autem omnes debent, quam cædem, quam vastitatem, quam immanitatem, huic regno animo volutet; non potest non videre. Cui furori suo, vt occurratur, & præsidia cõtra eius impetum contrahantur, Illustriss. Mag. vestra, pro suo & prosapiæ suæ clarissimæ, ac potentissimæ officio, & erga Rempub. amore, id negocium suscipere, totis viribus in eam rẽ imcumbere debet; ne hosti, inermes & omni præsidio nudi tradamur. Sunt tibi opes amplissimæ: est authoritas, & tua virtute insigni, & maiorum tuorum in hoc regnum, difficillimis temporibus, maximis meritis comparata; qua nemo est in hoc regno, qui non moueatur. Totus ordo equestris te sequetur: quidquid te velle ostenderis, se etiam velle testabitur, atq; te vt ducem sequetur. Quod cùm ita sit Illustriss. Comes, totum studium tuum, curas omnes, & cogitationes tuas, ad Reipub. omniúmque nostrum salutem conferre debes. Vt quemadmodum maiorum tuorum huius regni salus & dignitas beneficiis, & conseruata, & aucta semper fuit; tuo beneficio nunc conseruetur, & in tuo patrocinio,

Adoptatio ad præsidia paranda.

Authoritas Palatini Posnaniensis.

cinio,

cinio, vigiliisq; acquiescat. Multa sunt, quæ magnam spem salutis regno polliceantur: Habemus regem strenuum: & omnium eorum laborum, quos bellum secum trahit, contemptorem, ac victorem: est summa in eo prudentia: est rerum gerendarum dexteritas: consilium præsens: animus inuictus: & periculorum cōtemptus. Cui, cùm tua consilia, opes, ac authoritatem tuam coniunxeris, communiq́; opera, & consilio, regni salutem complexus cum eo fueris; & omnes omnium ordinum homines, vt idem faciant excitabis; & spem salutis cōmunis nobis confirmabis. Quod quàm honorificum tibi fuerit, non dißero; res ipsa per se, quæ te gloria consequetur, quæ commoda inde, & in nos, & Rempub. nostram redundabunt, demonstrat. Et quidem vide, quàm hæc gloria Reipub. nostræ tuendæ, familiæ vestræ propria sit. Fuerunt eo tempore, quo Tranquillus ad patrem tuum hanc orationem mitteret, clarißimi, rerumq́; gestarum gloria celebratißimi principes in hoc regno viri; omnibus tamen Andronicus, patrem tuum Andream Gorcanum prætulit: ab eo præsidia aduersus Turcarum rabiem postulauit: ei pericula regni nostri huius demonstrauit; vtq́; maturius de præsidiis patriæ cogitaret, vt periculis ne dicam interitui regni ocurreret, hortatus est. Quod etsi alios regni huius viros principes, non impares huic prouinciæ iudicaret; maiorem

Spes tuendi Regni vnde. Regis Stephani dotes.

Gorcana prosapia, princeps in regni salute tuenda.

Cur principē Gorcanū cæteris Andronicus prętulerit

tamen ad eam rem vim, & ad præsidia regno ferenda facultatem, in familia vestra amplißima statuerit, quòd eius authoritas atq; opes illæ essent, quæ totum regnũ facilè in eam partem, in quã se commouisset, pertraheret, omniumq́; ordinum homines ad curam salutis publicæ excitaret.

Gloria maiorum non negligenda.

Quam laudem atq; existimationẽ hæreditariam Illustriß. Comes, si tu negligas; & de tua gloria multum tibi detraxeris, & regni saluti defueris, & in res priuatas nostras, non leuem calamitatem immiseris. Quæ omnia, vt integra, tuo beneficio, nobis maneant; maiorum tuorum vestigia ingressus, & ad curam salutis publicæ conuersus, facilè efficies.

Facultates Comitis Gorcani

Non deest tibi vlla in re facultas Reipub. vulnerum sanandorum; modo voluntas non defuerit. Quæ ne desit, & maiorum tuorum magnis rebus gestis gloria quæsita, & animi tui magnitudo, & amor patriæ communisq; libertatis nostræ, efficiet. Ad quam rem te Illustriß. Comes pluribus hortari nolo, ne videar perpetuæ voluntati tuæ, & amori tuo hæreditario erga patriam diffidere. Non defueris nobis, non defueris patriæ, non cõmuni saluti, & regni dignitati.

Quæ sint præsidia Regni Poloniæ firmandi.

Vt autem Illustriß. Comes, hæc quæ à te postulamus præsidia, Reipub. & regno vniuerso facilius inuenias & firmius constituas, et aduersus hostem, & re, & consilio regnum cõmunias; vulnera Reipub. domestica, & internus morbus tibi

primum

primum omnium ſanandus: diſcordiæ ordinum, quæ Rempub. vniuerſam conuulnerant, atq; conſenſum ordinum diſsoluunt, tollendæ, & flamma odiorum extinguenda. Hoc enim malo, in viſcera noſtra deſeuiente, nulla ſalus & publica & priuata ſperanda: Diſcordia enim magnarum rerum publicarum diſsoluendarū ſemper cauſa fuit. Quid Romana Repub. aut ſanctius legibus, aut robuſtius armis fuerit, quæ ab occaſu ſolis, ad ortum vſq; & arma circumtulit, & imperium promouit; cui nemo reſiſtere auderet, omnes parerent, ac vltro etiam in ſua iura concederent? quæ tamen tam potens foris Reſpub. vno inteſtino diſcordiæ morbo, & non ſolùm debilitata, verùm enimuerò prorſus euerſa interijt. Equidem non tantum ad res, firmandas opes, non tantum exercitus, armaq; præſidij ferunt; quantum diſcordia ciuium, & odia inteſtina, illis roboris detrahunt. Concordia ordinum, Reſpub. Romana, à paruis initiis orta, creuit; diſcordia, magna, & potens diſſoluta, corruit. Hic igitur morbus, è regni viſceribus primum amouendus: huic malo, conſentiens, & amoris plena adhibenda eſt medicina; & tum demum extrà corpus ornandum, cùm è viſceribus ſuis cauſa morbi extracta fuerit. Diſcordia, & contentionibus, vel ordinum, vel priuatorum hominum deſeuientibus, hoſti pares eſſe non poſsumus. Diſcordia enim, & nobis ar-

Diſcordiæ malum Reipub. interitus.

Romanæ Reipub. exemplum.

Vis diſcordiæ

Medicina Reipub.

Diſcordia quid faciat.

ma in hostem sumpta eripiet, & hosti viam amplissimã in regnum aperiet, nihilq; vnquam commode de salute Reipub. nos cogitare permittet. Domesticam vindictam, non de hoste victoriam cogitabit: ac vnà cum aduersario suo ab hoste capi malet, quàm de impetu suo aliquid remittere. Ciuile odium pernicies publica. *Est enim ciuilis odij vis magna, implacabileq; malum. Neq; tanto odio, tantaue in hostem externũ ira, vel ferimur, vel flagrimus, quantum in ciues nostros: tota vis discordiæ, omnisq; potestas eius intus, et in visceribus Rerumpub. cõsistit et viget. Et propterea intestinũ malum, intestinus morbus, & intestina pernicies ciuitatũ appellatur:* Inuidia foris tabescit domi viget. *foris progressa, ciuitateq; relicta, vires amitit. Hoc igitur malum vt à visceribus regni huius amoueatur, prima & præcipua tibi Illustriss. Comes cura esse debet: discordia sublata, odiis domesticis sepultis, & loco eorum, amore, consensu, & rerum magnarum parente concordia, constitutis; omnia quæ ad regni & salutem, & dignitatem, aut conseruandam, aut augendã pertineant, facilè nobis suppetent:* Concordia vis. *& quæ parua sunt, concordia magna faciet; quæ infirma videntur, amor roborabit, atq; nos in hostem, facilè armabit, paresq; Reipub. tuendæ libertatis conseruandæ dignitatis nostræ propagandæ reddet. Hi igitur tibi propagatores virium nostrarum, ac salutis Reipub. custodes in consilium aduocandi, ac præsidiis*

diis Reipub. admouendi: pestes illæ dissensionum & discordiarum procul ab ea amouendæ. Quod cùm factum fuerit, nihil planè nobis, non modò ad tuendum regnum, hostilemq́; impetum propulsandum; verùm enimuerò, ad victoriam & trophæa magnifica constituenda defuerit. Neq; metuemus eos milites, qui, vel sub Tyrannis nati, vel aliunde in seruitutem abducti, & inuiti militiæ addicti, nihil generosum habent: qui nihil præter metum, Tyranniq́; supplicia præsentia cogitant, & domesticam seruitutem perosi, in arma hostilia, non vt vincant, sed vt non viuant, & mortis beneficio se à Tyrannide exoluant, ruunt. Quod genus militum apud nos nullum est. Seruis enim maiores nostri in agris colendis re familiari tuenda vti voluerunt: rei militaris & armorum disciplinam, liberis & generosis hominibus commiserunt; eamq́; partem regni nobilium ac principum virorum propriam & perpetuã esse suis legibus sanxerunt: nec mercenariis, viliorisq́; conditionis, & fortunæ demißioris ducibus, ad eam rẽ vti voluerunt; sed reges ipsos sibi duces in bello gerendo esse decreuerunt; quòd generosus animus, & nihil præter insignem gloriam virtuti suæ præmium proponens, non cuiusuis imperium feret; & eum ducem sibi dari optaret, qui idem suæ virtutis ac fortitudinis & testis, & remunerator, atq; laudator esset. Itaq; rei

In seruitute nati nihil generosum habẽt.

Miles Tyranni cur in periculum ruat.

Seruorum in Polonia vsus.

Miles Regni Poloniæ qui sit.

Consiliũ Polonorũ in legendis militibus, ducibusque bello pręficiendis.

militaris nostræ ratio à cæterarum gentium institutione multum differt. Apud eos enim, aut sellularij, & artifices, genus hominum armis tradendis insuetum, mercede conducuntur, aut è media plebe milites scribuntur: quod nostræ leges repudiant: ac nō nisi è nobilitate primariisq; hominibus, exercitus ac legiones conficiunt. Vnde fit, vt pauci nostri, multitudinem hostium, & cupide aggrediantur, & fortiter vincant: non enim numero sed virtute se præstare hosti volunt: nec prius vincuntur, quàm cædæ multitudinis infinita hostiū defeßi ipsi verius procumbant, quàm hosti succumbant. Nec equidem Illustriß. Comes vllum est vel regnum, vel Respub. vlla, quæ tot viros nobiles, tam generosos, tam fortes, tantis viribus, tantis & animi & corporis dotibus instructos habeat. Nullum regnum est, cuius copiæ, cum nostri regni copiis, si vir viro conferatur, comparari poterunt. Vincent quidem illi numero, & multitudine plebeia; viribus certe & nobilitate, animorūq; ardore, pares nostris esse nequeunt. Quàmq; nec numero illis, non solùm non cedimus, verùm etiam, si ita vsus poscat, vt numeroso exercitu vtendum nobis sit, superiores fuerimus. Quis regum tot millia bellicosißimorum equitum infinita effusa pecunia cōficere potest? quot ad vnum edictum, regem nostrū sequantur? nec robore, nec numero cuiquam cedimus: virtute vincendi,

Discrimen militū Polonorū a milite cæterorum.

Virtus polonorum in bello.

Regni Polonię viri nobiles opes regni

Poloni etsi nō numerant sed ponderant milites plures tamē si vsus poscat scribere legiones possunt.

gloriæ

gloriæ parandæ, & ad posteritatem transmittendæ studio vincimus. Neq; satis militi nostro est, vt cum hoste strenue armis depugnet; verùm etiam, vt commilitones suos gloria, & virtute vincat; vtq; duplici victoria glorietur, ac maiore honore cæteris se digniorem esse probet: qui ardor, cùm animos militum occupauerit, nihil humile, nil abiectum, nihil ignaue eos & cogitare & facere patitur: vt ardua petant, vrget: non mercedulam victores flagitent; sed honoribus & gloriæ se decorari cupiant, persuadet. His artibus prosapia tua amplißima, Comes Illustriß. tantum splendorem, qui oculos nostros perstringit, sibi peperit: hanc tantã gloriam vestram, & opes amplißimæ, & authoritas summa consecuta. Hanc laudem equestris ordo propriã sibi semper esse voluit: atq; vt fide erga suos reges; ita rei militaris gloria princeps aliarum gentium esse contendit, atq; vt hæreditatem à maioribus sibi traditam, retinuit. Quod decus gentis nostræ, viresq; inuictas regni, nihil aliud præter odia, discordias, atq; dissensiones intestinas, præterquam domestica mala illa, de quibus dixi, euertere poterit. Atq; equidem, si fuerint vlla vnquam tempora, cùm hoc tantùm decus, reiq; militaris gloriam, Polonia, & tueri & augere facultatem habuerit; nunc vel maximè ea potestas illi datur. Nihil enim tam arduum incidere potest; quod hoc Rege

Stepha-

Æmulatio virtutis inter Polonos milites.

Animi generosi Polonorum.

Quibus artibus Gorcana familia illustris facta.

Studiũ equestris ordinis gloriæ.

Quæ sit pernicies virium regni.

Gloriæ militaris amplificãdæ occasio.

Dotes Regis Stephani.

Stephano, quem ſingulari Dei bonitate, & erga nos amore, tuaq́; Illuſtriſ. Comes cura, & tuo beneficio habemus, regno præſidente, & ad clauem eius ſedente, nō ſaperetur, nihil eſt quod non ſperetur. Nihil enim in Rege Stephano deſideratur, quod vel regno legibus gubernando, vel hoſti armis frangendo neceſſarium fuerit. Eſt ingenium acutum, & in rebus perſpiciendis ſolers, & in conſiliis ex tempore capiendis præſens: eſt rei militaris ſcientia, non illa animo tantùm, & cogitatione comprehenſa, verùm enimuerò, vſu, experientia, armisq́; aſsiduè tractandis collecta, atq; confirmata: eſt corpus, laboris, inediæ, ſitis, & cœli, aërisq́; incommodorum patiens: & quod ocio tabeſcat; labore, vigiliis, armis exercendis, vigeat, viresq́; & colligat, & corroboret. Cuius rei, vt quæ in Vngaria ab eo acta ſint, prætercam; bellum cum Moſcho geſtum, indubitatum argumentum eſt. Graue & difficilè bellum ſuſceperamus contra ſuperbum: multisq́; & maximis victoriis, prouinciisq́; occupatis, Liuonia ſub iugū miſſa, ac præſidiis munita, tumenti arma tulimus: quem Rex noſter, primo in Moſchouiam ingreſſu ita perterruit, vt in aciem deſcendere nunquam auſus fuerit: priſtinamq́; illam gloriam, quæ opes ſuas, victorias ſuas, ac potentiam inuictam toto in orbe perſonabat, amittere maluerit; quàm armis cum eo congredi.

Rei militaris ſcientia in Stephano.

Exercitatio Regis Stephani.

Bellum cum Moſcho graue.

Metus Moſci.

Non

Non tam arma nostra, quæ sæpè & victor, & victus, quæ essent, expertus fuerit; quàm sapientiam, & rerum gerendarum peritiam, atque celeritatem, animiq́; robor infractum, & consilia ad omnes casus, metuens. Non ignorant hunc Regis nostri cæteri hostes animũ, & in rebus arduis conficiendis dexteritatem: neque se Moscho aut feliciores aut firmiores, si eum contra se arma ferentem viderint, iudicabunt: cum viro sibi rẽ fore cogitant: nec aliud eis spem victoriæ præter dissensiones nostras, atque ordinum odia, & contentiones facere potest. Concordiam nostram, ac nos Regem sequentes, si viderint, animo concident. Non de victoria de nobis, sed de suo casu, ruináque cogitabunt: quam pace potius rediment, quàm vt aleam belli experiantur. Inuictum est Regnum Poloniæ, si concordia, ac consensu ordinum roboratum fuerit, ac Regis authoritatem secutum fuerit, consiliaq́; sua cum consiliis eius, coniunxerit. Quod cùm ita sit, ne nos ipsi, nostras vires debilitemus: ne hostis animum aduersus nos erigamus: ne portas ei aperiamus; Illustriss. Mag. vestra pro suo officio, & Gorcanæ familiæ dignitate prouidere debet: quod equidem vno hoc facto efficies, si discordiam ordinum, & priuatim, & publicè sustuleris; si concordes, & consentientes authoritate tua reddideris, ac vt præsidiis Rempub. firment persuaseris: si te,

Quid metuerit Moschus.

Fama Stephani Regis.

Vires Regni Poloniæ in quo consistũt.

Regis consilia & authoritas sequenda.

si operam tuam, consilia tua, opes tuas, regiis opibus, consiliis, & vigiliis coniunxeris. Quod vt facias, & patria vniuersa, & nos priuati petimus. Sit aliud tempus contentionibus commodius. Nunc, iunctis animis,

Portæ Regni.

studiis, consiliis, Reipublicæ succurramus. Et exclusa discordia, omnes aditus regni, concordia & consensu, hosti occludamus: Regemq; rebus magnis gerendis, & regni finibus promouendis natum, domi otiosum esse nō sinamus: virtute eius dum licet, & ad salutem nostram, & regni incrementa, & gloriā gentis nostræ vtamur:

Rei militaris ratio vnde discenda.

atque sub eo militaris disciplinæ magistro, belli gerendi rationes ediscamus, ac radices eas in hoc regno agere permittamus. Habemus ducem & magistrum ad eam rem expeditum, sub quo, quàm celeriter miles in rebus

Zamoscij ingenium & rei militaris scientia.

gerendis proficiat, clarissimi viri Ioannis Zamoscij, ingenium docile magnificè testatur. Cum quo, si Illustriss. Mag. vestra in Repub. gubernanda, armis tractandis, regiis consiliis exequendis se coniunxerit; certam salutem & nobis, & vniuerso regno polliceri poterimus. Quod equidem Illustriss. Mag. vestram facturam minimè dubitamus. Neq; enim te Illustriss. Comes, ex eo-

Qui suæ virtuti confidit alienæ non inuidet.

rum numero esse videmus, qui quod suæ virtuti, ac ingenio nō satis confidant, alienæ inuidere soleant; cùm tu & opibus, & prosapiæ dignitate, & maiorum rebus magnis gerendis, authoritate comparata, & ingenio

in re-

in rebus gerendis, ſummáque prudentia & felicitate, inſtructus & ornatus ita fueris, vt omnium fortunas, authoritatem, ſapientiam ſuperes, atq; adumbres. Quæ omnia hæc tua ornamenta, hoc vno facto, quod à te Reſpub. expoſcit, longè ampliora & illuſtriora reddes, nosq́;, fortunasq́; noſtras, conſeruabis. Quod equidem vt facias, atq; vt te ad omnes impreſsiones Reipub. pares; Andronicus Tranquillus Dalmata, quem patri tuo principi clariſsimo, & de regno optimè merito dicatum fuiſſe video, quemq́; Typis illuſtrioribus, quàm erat excuſſum, ad Illuſtriſs. Mag. veſtram mitto, ſedulò hortabitur: atq; Vngariæ pericula, miſeramq́; ſeruitutem, quam illi diſcordia ciuium attulit, ante oculos ponet: & quibus armis Turcarum imperator inuictum illud regnum, & ceperit & euerterit, & in ſeruitutem redigerit, domonſtrabit. Quem vt ea benignitate, qua omnes ſoles, ad te venientem recipias, & conſilia ſua regni huius conſeruandi explicantem, & caſum Vngariæ indignum, vitiaq́; quibus perierunt hominum illorum demonſtrantem audias, meumq́; factum & conſilium ad te ſcribendi, vt boni & æqui conſulas, & in meliorem partem interpreteris, ac me, cum meis litterulis in tuum patrocinium recipias, etiam atq; etiam rogo.

Argumentū in quo Andronicus verſatur

Caſus Vngariæ.

EPISTOLA TRANQVILLI ANDRONICI DALMATAE,

Ad Illuſtriſsimum & Magnificum Dominum Andream Comitem à Gorca, Caſtellanum Poſnanienſem, ac ſummum Maioris Poloniæ Capitaneum. &c.

ILLuſtriſsime & Magnifice Domine, mea quidem ſententia ſemper fuit, eos compendiario itinere ad gloriam incedere; qui vel conſcriptis fideliſsimis præceptis hortãtur ad virtutem, vel adiecerũt animum ad tuenda & augenda communia commoda. Quod genus hominum antiquitas planè gratior & liberalior diuinitati conſecrauit. nec alia via propius accedimus ad Deum, quàm cumulandis beneficiis, & in commune cõſulendo. Sed vt alia præclara, ita mos iſte propemodum exoleuit. Sic viuitur hoc corruptiſsimo ſeculo, vt egregios conatus, rara gratia conſequatur. Me tamen ab inſtituto meo nunquam alienus error deducet: nec deterrebit labor ab ho-

nesto

nesto opere: ac me ipsum iuuabit, si quid in rem videatur, cõmodis publicis pro virili consuluisse. Porrò alij maiora aggrediantur, quibus amplior facultas & opes à natura atque fortuna suppeditantur: nos certè non pœnitebit in hac ingenij fortunarũq. tenuitate, quidquid diu experiundo salubre cognouimus, ad publicum vsum per occasionem tradere. Quod quidem fecimus, & Posnaniæ nuper abs te liberaliter accepti, quum quædam de philosophia commentaremur, & proximis diebus in meo accessu ad Illustriss. Ioannem Comitem à Tarnov Castellanum Cracouieñ. omni genere laudis cumulatissimum, quem ego (nec me fallit amor) iudico cuiuis præstantissimorum huius ætatis ducem scientia rei militaris, consilio, virtute (vt modestissimè dicam) æquandum, tractaui quædam de nostris temporibus cum ipso comite, viro alioqui grauissimo, tibiq́ue tum affinitate, tum studiis in Rempub. coniunctissimo: ac per illud breuè tempus, quo apud ipsum in villa Wieuiorka fui, pauca quædã de Repub. scripsi succisiuis horis ad vestros Optimates, quæ vestra omnium interesse arbitratus sum. Hanc sanè opellam cogitanti mihi, cui potissimum nuncuparem, cuius authoritate niteretur, tu primus occurrebas, & recenti memoria beneficiorum tuorũ,

& quòd inter Optimates eminentem locum obtines, nullamque pro salute patriæ non subeundam esse dimicationem putas. Aequum est igitur vt labor meus in primis desudet iis, qui de Repub. bene merentur. Opto tibi omnia felicia. Cracouiæ, die ij. Mensis Maij.

1545.

TRAN-

TRANQVILLI ANDRONICI DALMATAE ad optimates Polonos

ADMONITIO.

EXISTIMAREM EQVIDEM operæpretium eſſe, viri optimates, multumque pertinere ad opes, ad dignitatem, ad fortunas deniq. veſtras, & libertatem tuendam & ſtabiliendam; ſi tandem ſtatueretis modum intempeſtiuis quibuſdam occupationibus, ac mentem & ſenſus nonnunquam abduceretis à cogitatione priuatorum negotiorum ad curam vniuerſæ reipublicæ, ſummaque contentione virium corporis & animi in eius incumberetis incolumitatem; vnde ſpes omnium haud dubiæ tanquam ex fonte quodam manantes, diductæque per riuulos, in ſingulorum ſedes & domicilia redundant. Siquidem vt per venas à corde (quàm diu viget) ſanguis & calor, ſpiritusque vitales profecti per omnia reliqua membra propagantur; & contrà, eò quidē occūbente, neque commeante ſanguine atque calore, ſpiritibusque penitus extinctis, languere cæ-

teras

teras partes corporis, ac tandem interire necesse est; ita florentes Respublicæ, præsidiisque vallatæ consilij atque prudentiæ, sic seruiunt commodis priuatorum, vt etiam dignitatem afferant & tranquillitatem. Illis verò conuulsis & corruentibus, fit; vt omnium fortunæ atque ornamenta domestica radicitus conuellantur, eaque ruina præsens inuoluat. Fieri nō potest, quin propter nimia studia rerum priuatarum, primùm animorum dissensiones oriantur, deinde simultates, postremò in apertas discordias & contentiones prorumpatur. Quibus de causis plerique opportuni finitimis ad iniuriam facti magnas cogūtur adire calamitates: sæpè fortunis & dignitate spoliati, ipsa quoque libertate euertuntur. nec vlla maior alia labes & pestis plurima regna ciuitatesque perculit atque pessumdedit. Non referam autem innumeras eiuscemodi mutationes & occasus, qui nullis ætatibus crebri non extiterunt: non recensebo exempla remota ab oculis nostraque memoria euersorum ex eisdem causis Principatuū Rerumque publicarum: non hærebo in commemoratione alienarum à vestro dolore cladium, exitiique plurimarum gentium, quod vltro sibi mores profligatissimi accersiuerunt. Vnam tantùm singularem infelicita-

licita-

licitatem huius ſeculi, ac inſigne documentum varietatis & inconſtantiæ rerum humanarũ, maximeque ad vos pertinens breuiter attingam. Quod quidem non ſic tenue eſt, vt vos nulla eius commiſeratio perſtringat, non adeò vetuſtum, vt memoria tanti mali repente vobis exciderit. Itaque conſiderate mecum (ſi placet) viri optimates rẽ acerbam: proponite veſtris animis, ac ex propinquo contuemini recentem ac miſerabilem caſum, funeſtamq. ac planè Chriſtianis omnibus deplorandam fortunã Hungariæ Regni quondam florentiſsimi atque opulentiſsimi, vobisque tum fœdere, tum neceſsitudine atque cognatione cõiunctiſsimi. Quod quidem, dum in eo vigerent armorum ſtudia, dum inter eos maius gloriæ, quàm diuitiarum certamen eſſet, dum pluris bonam famam facerent, quàm pecuniam, dum nemo partem vllam Reipub. attingeret, nemo gereret Magiſtratum niſi ad publicam vtilitatem, dum vnanimi conſenſu in commune conſulerent, ac decora & ornamenta patriæ ſua ipſorum inſignia exiſtimarent; erat celebrè nomen Hungaricum & peruagatum: florebat gloria: fama impleuerat exteras nationes: habebatur columẽ & propugnaculum vniuerſæ Chriſtianitatis. Et hoſtis quidem barbarus, tametſi præpotens & ſuperbus, tamen Hun-

D garo-

garorum virtutem & admirabatur & extimescebat. Proinde nauabat operam per legatos; vt in eorum amicitiam insinuaretur: malebat callidus Tyrannus cum gente bellicosa, triumphorum auida, clarissimisque cumulata victorijs pacem agere, quàm periclitari fortunam, quam sæpè fuerat expertus aduersam. Sed postquam ab optimis studiis discessum est, omnisque ratio gubernandæ Reipub. commutata fuit, deinde vbi scelera libidinesque in optimates immigrauerunt; versæ sunt vices rerũ, ac fortuna simul cum moribus (vt ille inquit) immutata est. Per occasionem ætatis imbecillæ Regis nondũ pubescentis & inexperti, sed alioqui innocentissimi; quidam, qui se dici optimates, & custodes, defensoresque Regni volebant, homines cupidi, ambitiosi, vafri, quæstum sectantes, arripuerunt clauũ Reipub. inita nefaria inter se conspiratione non eius quidem conseruandæ, sed absumendæ atque perdendæ. vectigalia partim condonabantur, partim addicebantur minimo; in reliquias agebant prædas: ex tributis, in quibus consistunt ornamenta pacis, & subsidia neruique belli; ne numus quidem ad Regem perueniebat: sæpè tanta Rex ægestate præmebatur, vt (quanquam prouinciis integris, nullaque prorsus Regni diminutione atque iactura) tamen

men ad quotidianos ſumptus emendicata pecunia vteretur; quum ſuperiores Reges Hungariæ magnitudine opum aliis exterarum nationum Regibus opulentis longè præſtitiſſent. Fuit aliquando dies, quod ſatis conſtat, quò focus eius multis horis non concaluiſſet, ſumptu ad emendum obſonium deficiente. Vacuus erat fiſcus: theſauris implebantur domus priuatorum: ac ex peculatu coëmptis villis & ſacerdotiis illuſtres per publicam calamitatem habebantur. videres ſatellitio ſtipatos, magniſque deductos comitatibus, ſplendorem ex furtis & rapinis contractum per ora populi circumferre. Quid dicam aut de nundinatione magiſtratuum, aut per quas ſordes promouerentur ad Epiſcopatus improbi, indocti, fungi, & probris contaminati homines? Si quem fama erat virtute atque probitate aliis antecellere, aut in quo eluceret vis animi atque ingenij; huic intercluſus erat omnis aditus ad honores aulamque Principis: quòd ignauis & conſceleratis hominibus aliena virtus formidoloſa eſſe videatur. Scio equidem quoſdam viros ſtrenuos, qui laude militari diu floruerāt, quia paulò liberius, quàm flagitioſorum aures patiuntur, de iniquitate ſuorū temporum quæſti, & in iſtiuſmodi harpyias peſtem publicam inuecti eſſent; alios veneno clam fuiſſe ſub-

latos, alios immiſsis percuſſoribus, in eorum ipſorũ cubiculis, per inſidias oppreſſos & interemptos. Sed homines nefarij non cœpere voluptatẽ ex tanto ſcelere diuturnam: nec diu potiti ſunt fructu rapinarum: omnes vna occidione occiderunt; quum hoſti potentiſsimo per ſummam opportunitatem in Hungariam irruenti ipſi quidem improuiſi imparatique, nec ducibus idoneis, nec milite, tumultuantes trepidique coacti fuiſſent occurrere. Hæc labes in reliquos Hungaros propagata nunquã extirpari potuit: ac neſcio equidem, an vnquam extirpabitur. Nam vulgus hominum facillimè abſque exemplo in vitia delabitur: quæ vbi tenacius hæſerunt, ſanè difficulter, aut raro admodum reciduntur. Sic Hungariam illam, quam paucis ante annis vidimus opulentam & florentem, nunc verò citra lachrymas non poſſumus intueri, exagitatam ſeditionibus, vexatam domeſtico latrocinio, bellorum tempeſtatibus quaſſatam & collabentem, ægreque trahentem ſpiritum, vix in ſuis ruinis inſiſtere. Hæc tametſi cõmemorare non potui ſine magno meo dolore, partim quòd in ammiſsione Hungariæ grauiſsimũ vulnus Reipub. Chriſtianæ inflictum ſit, adeò quidem, vt altero penè oculo eſſe orbata videatur, partim quòd adhuc ea integra, & poſtea rebus eius inclinatis,

natis, non poſtremam ipſius partem multos per annos curauerim, ſuſceptis aditiſque pro illius regni ſalute magnis laboribus atque periculis; tamen arbitratus ſum, fore ſalubrè vobis & frugiferũ ad conſeruandum præſentem ſtatum veſtræ Reipub. cognoſcere; & quibus artibus Regnum illud aduerſus omnem vim externam, fortunæque minas & impetus, per multas ætates firmum inconcuſſumque ſteterit, & per quas deinde cõtaminationes breui corruerit. Nihil tam erudire dicitur etiam viles & rudes animos ad vitandos errorum lapſus: nihil iis, qui rebus publicis præſident, ad retinenda pacis otia tam eſſe conducibile: nihil quemcunque ciuium ordinem ad vitam rectè ſapienterque delegendam æquè inſtruere; atque alienorum peccatorum cognitio, ſi propius, & non quaſi per tranſennam inſpiciantur. Volciani, gens Hiſpaniæ, petentibus Romanis eorum ſocietatem, Sagunto iam expugnato ab Hannibale, quum ſocij eſſent populi Romani, ac nihilominus ab iis deſerti, ac hoſti proditi, reſponderunt; ibi quærant Romani ſocios, vbi Saguntina clades ignota eſt. Nam quis ſanæ mentis amicitiam cum iis ineat, qui obliti fœderum ac omnis diuini iuris & humani, infideles in amicos ſint? Et Xantippo Lacedæmonio Carthaginenſium error patefecit

fecit iter ad gloriam: quippe cùm ſæpè inſcitia Imperatorum cæſi eſſent eorum exercitus à M. Regulo conſule; ipſe commutata ratione belli gerendi vicit Romanos: quòd ſi Carthaginenſium errorem ſequutus fuiſſet, in eaſdem ſeſe plagas præcipitauiſſet. Bruta quoque tametſi ratione priuata ſunt, tamen alieno malo ſibi cauent. Nullis verberibus iumentum adiges, vt per eaſdem anguſtias tranſeat, vbi vidit aliud prolapſum in cœno volutari. Nimirũ feliciter is ſapit (vt prouerbio dicitur) qui alieno malo ſapit. Si autem in exponendis morbis Hungaricæ gubernationis, quemadmodum nobiliſsimũ Regnum virtute fundatum, conſtantia ſtabilitum, amplificatum induſtria, dum perditi mores nulla remedia patiuntur, euerſum eſt, quibuſdam prolixior viſus fuero; hi velim ſciant, hoc à me conſultò eſſe factum, vt qui aut in Repub. quacunq. ratione verſantur, aut domi militiæúe magiſtratus gerunt, habeant tanquam in breui tabella depictum, quod vel fugere vel ſequi, ſibiq́ue ac ſuæ Reipub. ſumere poſſint. Atqui non ſum neſcius, viri optimates, quanta ſit in vobis ſapientia, quanta vis ingenij, quanta rerum domeſticarum & externarum experientia: quapropter non dubito, hæc ferè omnia, quæ hactenus dixi, & quæ deinceps dicturus ſum, veſtrum

aliis

aliis esse cognita, aliis etiam cogitata: tamen haud existimo arroganter me, aut temere facere. Neque vereor curiosus in aliena Repub. videri, si aut metu vestri periculi, aut vestrarum vtilitatum incitatus cupiditate, non modò cogitem de vestris commodis; sed etiam sollicitus sim, vt regnum hoc sanctè pieque domi gubernetur, hostem foris à se quàm longissimè propellat. Et si non contigit me in vestro solo nasci, omnes tamen, qui per sacrosanctum lauacrum regenerati sumus, & seruatori Christo insiti, vnum genus, vnus populus esse debemus, non tam necessitate, quàm voluntate. Sanè quàm absurdum est eos haberi alienos, qui per adoptionem Christi facti sunt inter se fratres, & ipsius Christi cohæredes, Polonum esse aut Germanum, ista sunt nominum discrimina, non sanctæ conuersationis Christianorum. Quod verò maius piaculum reperias, quàm eos inter se distingui cognationibus & spaciis terrarum, ac numero alienorum ducere; quos Christus ipse coniunxit fide, religione colligauit, vnum in charitate esse voluit? Nihil autem refert in hac vel alia terræ particula gigni: vnius patriæ incolæ sumus & ciues, mox cœlestes futuri. Proinde Socrates ille, sapientissimus mortalium iudicatus, interroganti cuidam cuias esset, non dixit se Græ-

cum

cum eſſe, non Athenienſem, ſed planè mundanum: quo ſignificauit, mundũ eſſe cunctis patriam communem. Præſtantius ſanè cum multis ageretur, ſi non ipſi viderentur ſibi tantùm ſapere;ſed externorum quoque bonas artes amplecterentur,easq́. honore dignas exiſtimarent. Nam conſtat imperium Romanum, quod ſine dubio regnorum omnium, & imperiorum in terris præſtantiſsimum fuit, nulla re alia ſic adoleuiſſe, in tantam euaſiſſe magnitudinem,quàm non faſtidiendo genus vllum hominum, in quibus virtus eniteret. Hanc viam Principes Turcorum ingreſsi, rerumq́ue ciuilium & bellicarum mandata cura noſtris hominibus delectis ex iis, qui conſecrati Machometicæ impietati videntur idonei publicis muneribus obeundis,quidquid aggrediuntur, ex ſententia perficiũt: nihil illis priuatim & publicè non proſpere, nihil non diuinitus ſuccedit. Vnam ipſi gentẽ arbitrantur, quæ licet ex variis collecta nationibus,eorum tamen impios ritus vanitatemq́ue ſuperſtitionum complexa eſt. Non expendunt genus hominum, ſed mores: nec vnde originem ducant, ſed quantum ingenio, conſilio, manu valeant.Iam cum diſciplina militari bellicisq́ue laudibus & ipſa charitas, quum à nobis male obſeruaretur, ad barbaros profugit: eaque parte cecidimus,

charitas a Christianis exclusa ad barbaros

mus,qua debuimus eſſe inuicti. Verùm ita ſit vt vultis: ipſi,vt ſunt barbari,deſipiunt: vtinam ſine malo noſtro deſipiant. Hîc nolo diutius immorari,ne quidã exprobratam eſſe culpam ſibi doleant,neue rem aliam agere videar. Quid autem alii ſentiant,ipſi viderint: me certè optimis rationibus,non falſis opinionibus nixum, primùm Chriſtiana charitas,deinde multæ non leues cauſæ neceſsitudinis, quæ mihi olim interceſſerunt cum quibuſdam veſtri ordinis, impellunt,quò rebus veſtris conſultum eſſe velim. Neque prætermittendum eſt illud, quod apud pleroſque magni momenti eſt,quorum mentes magnopere occupantur in ambitione & gloria rerum humanarum, qui decora maiorũ ſuæ nationis, propriæ laudi vendicant, licet ab eorum veſtigiis longiſsimè aberrent. Ex gente linguaque Sclauinorum (ſic enim appellantur ab antiquis ſcriptoribus)quæ ſoli amplitudine quamlibet aliam nationem longiſſimo interuallo ſuperat: ſiquidem continua patet ab Oceano Hyperboreo ad mare Adriaticum, ab Albi fluuio ad Pontum, innumeras complexa prouincias: præterquam id terrarum, quod Hungari Scythica gens,& in extremo latere Valachi oriundi à Romanis, Pannoniam videlicet inferiorem,Daciam, Iazigesque Metanaſtas occupauerunt: ex illa

inquam gente, quæ plurimis ſuis regibus & Dynaſtis gloriabatur, cuius res geſtæ per orbem celebrātur, quæ terrori finitimis populis erat; nunc miſerabiliter, varieque diſtracta, pars his, pars aliis dominis paret, præter gentem Polonam (nam de Boëmis & Roxolanis nihil nunc dicam) quæ moderato manſuetoque Regum imperio regitur: ipſa quoque auita libertate fungitur magis ad obſequium, quàm ad contumaciam aut ad libidinem. Præter etiā Curetum & in Pannonia glandifera Sclauinorum (hoc vetus ac proprium nomen gentis adhuc illis durat) paucas arces, quæ adhæſerunt Regi Romanorum, exceptis Carnis & parte Liburnorum, qui principū Auſtriæ imperata faciunt. Non connumeratis maritimis Dalmatiæ ciuitatibus, quæ proximo bello ægrè defenſæ, ammiſsis tamen agris, aut euaſtatis in Venetorum poteſtate remanſerunt. Raguſini quidem nec integra libertate potiuntur, nec omninò ſeruiunt. Reliqua omnia noſtri nominis, Scordiſcos, Dardanos, Triballos, vtraſque Mœſias, & Thraciam inter Aemum montem & Danubium, ac totum Illyricum Thurcus ſuæ ditionis fecit: eisque ſuperbè, auarè, crudeliter imperat. Cum Ruthenis feliciter actum eſt, quòd ſe cum Polonis coniunxerunt: nam & ſub iuſtis legitimisq. imperiis citra metum iniu-

Ruthenorum felix coniunctio cum Polonis [illegible]

riæ

riæ degunt,& cõiunctis viribus tutiores ſunt aduerſus metum barbarorum. Quapropter omnes cõmunione linguæ vobis inſertos, licet diſtent regionibus,decet ſimul huic regno petere à diis immortalibus proſperos ſucceſſus,ſimul in eius felicitatem niti: quippe in grauiſsimis ærumnis, ac ſeruitute miſerrima nationis Sclauinorum hoc vnum ornamentum in terris Dei benignitate ſupereſt, quod precor perpetuò vobis fauſtum felixq́ue maneat. Cæterum vt ad vos redeat oratio mea viri optimates, inprimis me declarare oportet, qui ſint optimates, cur potiſsimum vos alloqui conſilium fuerit. Optimates igitur appello præſides legum:cuſtodes æquitatis: defenſores reipublicæ: propugnatores libertatis; qui diuiſionem regni, deſcriptionem ordinum, equitum numerum, vectigalia, tributaque regni; quos ſocios reſpub. habeat, quos amicos, quos ſtipendiarios; qua quiſque ſit lege, conditione, fœdere; qui exempla maiorum, quid quodque loco aut tempore ſit factum,omnem deniq. ſtatum Reipublicæ probè ſciant: qui ad tuendam dignitatem principis, ad defendenda iura populi, atque commoda, ad communem ſalutem conſeruandam,omnibus animi & ingenij neruis incumbant: quibus innocentia commendationem, virtus admirationẽ,

optimates [illegible]

omnis vita honeste acta conciliet authoritatem: qui suas priuatas vtilitates, ac reliquas viuendi rationes charitate patriæ posthabuerunt: quos neque metus absterret ab officio, neq. pericula diuellunt ab institutis consiliis animiq́ue constantia. Nam proponant sibi necesse est, dum tueri hoc nomen optimatum in defendenda fama bonorum, communibusq́ue commodis volunt; ne quid priuatis studiis de opera publica detrahatur: sæpè in grauissimis fluctibus sibi gubernandam esse Rempub. sæpè tenendum clauũ in atrocissimis tempestatibus: sæpè fortissimè occurrendum seditionibus popularium: sæpè coniiciendas esse suas spes omnes in flammam cócitatæ multitudinis, ac propè quotidiè inuidiam esse pro Republica subeundam. Nunquam enim deerunt in Repub. improbi, audaces, factiosi, perniciosi ciues, qui rebus nouis studentes, turbare quietem bonorum & statum Reipub. conabuntur. Horum sceleratam audaciam, pestiferosq́ue conatus, non alia vi magis, quàm virtute, consilio, magnitudine animi represseris. Hoc etiam statuant optimates apud se, cunctis sibi voluptatibus interdictũ: agendi, laborandi, vigilandi, nullam intermissionem concessam esse: vt quum ipsi in negotiis, laboribus, excubiis fuerint, tum demum otium, quies, secu-

ſecuritas populo, eſſe parta videantur. Porrò vt hæc omnia ſingularem prudentiam, aſsiduamque curam & cogitationem flagitant; ita quidem nihil actum eſſe domi videbitur, niſi parem ſolertiam animique robur ad cognoſcendas res externas attulerint. Eſt enim eximiæ ſapientiæ, ſummique conſilij prouidere, ne quid extrinſecus detrimenti Reſpub. patiatur. Non parum intereſt gubernantium Rempub. noſſe aliorum formam regnorũ: quas vires habeant: quibus polleant opibus: quibus amicitiis nitantur: & quæ magis vel ad odia, vel ad ſimultates inclinent. Hoc autem operæpretiũ eſt, ante omnia proſpicere, & omnis eò vis atq. ratio animi & ingenij conferenda; eſt vt explorentur mentes finitimorum, vel publicorum hoſtium, vel dubiorum amicorũ, quid cogitent, quid ſperent, quid moliantur. Quarum rerum ignoratione ſæpènumero cõtingit, magnas rebus publicis inferri calamitates: alioqui ſi nullis afficiantur incommodis, id non arrogent ſuæ prouidentiæ: cæterum tribuant felicitati, ac ſtupiditatem ſuã damnent. Memini equidem huiuſcemodi negligentia bis in Hungaria maximam cladem accidiſſe: ſemel ſub Ludouico rege, qui eodem prælio & ipſe extinctus eſt, & omnes vires ac ſpes Hungarorum conciderunt. Iam erant à Thurcis iuncti pontibus

Sauus & Drauus, iam hoſtis plenus irarum præualidas copias induxerat in regnum: & adhuc magnis contentionibus & ſtudiis partium litigabatur corã Rege de iure prædiorum & vſucapionibus: agebatur inter Hungaros ſumma ſtupiditate animorum incredibiliq́; negligentia, perinde quaſi ſummoti eſſent hoſtes vltra Eufratem. Sic tandem Hungari exciti propemodum equorum hoſtilium fremitu pauci & incompoſiti in ipſam aciem obuiam hoſti profecti, temeritatis & inſcitiæ pœnas magna ſtrage luerunt. Iterum dum Rex Romanorum pertinacius præmit obſidione Budam, emporium Hungariæ, per legatum, neque credit rumoribus Thurcos magnis cum copiis ſubſidio obſeſsis Hungaris aduentare, neq; rem certam per ſuos exploratores cognoſcit, hoſte appropinquante, nec amplius data facultate retrocedendi, magnam partem exercitus amiſit. Videtis quanta munia Reip. ſuis ceruicibus ſuſtineãt optimates in procuranda eius vtilitate, præcauendoq́ue à domeſticis externisq́; periculis. Qui igitur ea firmitate animi eſt, ea magnitudine conſilij, tanta laboris & vigiliarum tolerantia; hic non ſolùm inter optimates, ſed etiam dux & princeps optimatum habebitur. Quòd ſi quis impar eſt huic labori, ſi cui magis otium blanditur, ſi quem deſidia inuitat,

tat, ſomnolentia detinet, voluptates illiciunt, ſi propenſior eſt in ſua, quàm in publica commoda; hũc ego, ſi qua mihi familiaritas cum illo intercederet, dehortarer à capeſſenda Repub. ne temere ſeſe in illud piſtrinum intruderet, ſed potius quieti conſuleret, fortunisque cumulandis. Sin autem aſsidet clauo vna cum optimatibus, orarem, atq. etiam obteſtarer, quàmprimum excuteret iniquum onus de ſuis humeris: concederet melioribus hunc honorẽ: prius, quàm auſpicaretur tantum munus, tam excellentem dignitatem, diſceret, qua itur ad veram gloriam: certè non indulgendo ſocordiæ, illecebrisque voluptatũ, ſed inuehendis publicis vtilitatibus, virtute propaganda, bonis ad honores extollendis, eorumque fama defendenda. Proinde hoc genus hominum, quod abhorret à labore, ſtudiisque bonarũ artium, ad deſidiam non ad laudem natum; meo iudicio rectè fecerit, ſi non verſetur in luce ac celebritate hominum: cæterum ſeſe abdat in tenebras & luſtra ad obliuionem ſui nominis ſempiternam. Expoſui quàm breuiſsimè potui, qui ſint optimates. Nunc accipite quæ cauſæ me compulerint, non ad reges, non ad vniuerſam nobilitatem, ſed tantùm ad vos verba facere. Equidem ſi qua ingens intra fines regni veſtri tempeſtas expectaretur, ſi certamẽ

atrox,

atrox, aut grauè periculum Reipub. immineret, ad quod propulſandum opus eſſet magna audacia, ſingularique virtute, ſi de omnium capite, libertate, fortunis dimicandum eſſet; putarem omnem orationem ad ipſum nobilitatis ordinem eſſe conuertẽdam: tentarem omnes aditus: experirer vim omnẽ huius facultatis in dicendo, ſi quam modò nacti ſumus: proponerem maiorum res geſtas, illuſtremque gloriam & peruagatam, quorum virtute regnũ hoc ex paruis initiis in iſtam amplitudinem creuit; vt eorum veſtigiis inſiſtentes, memoriam ſui nominis non dicam ab obliuione vindicarent, ſed propagatam egregiis factis in poſteros commendarent æternitati: admonerem charitatis patriæ, quæ vincit omnes alias charitates, nec debet apud gratos ea quicquã eſſe antiquius: cohortarer ad eius propugnationem: incitarem eorum animos, vt concurrerent alacres ad flammam communis incendij reſtinguendam: rogarem, vt in perpetuum dignitati conſulerent, libertatemque tuerentur; qua amiſſa, omnes reliquæ iucunditates intereunt: contenderem denique precibus, vt liberos ab ærumnis & ſeruitute, pudicitiam vxorum à turpitudine, domos & ſanctiſsima templa à conflagratione, vniuerſam patriam à vexatione, pernicie, ruina, excidio defenderent.

derent. His & aliis huiuſcemodi nobilitatem alloquerer, ſi cauſa, vt dixi, poſtularet, flagitaret neceſſitas, tempori & moribus eorum conueniret. Sed nimirum hoc quoq; ſuperuacuum foret, quaſi calcar addere ſponte incitatis ad curſum. Nam quanto ſemper hic ordo flagrauit armorum libertatisq́. retinendæ ſtudio, non obſcurum eſt: ac mihi quidem videtur ad bellicam laudem & libertatem eſſe natus. Nec ſanè video, quo alioqui pacto, non dicam dignitatem hanc, ſed ſpiritum & vitam, tam diuturnis temporibus circumfuſi penè vndiq. magnis hoſtibus, ſæpè etiam grauiter oppugnati, retinere potuiſſetis. Alia quidem regna, vel montes aſperi, vel circumiectarum ſiluarū denſitas, vel præruptæ pręcipitium fluuiorum crepidines, vel difficiles anguſtique aditus, vel munitæ vrbes ab hoſtili vexatione defendunt. Vos verò agentes in campis patentibus, ac omni ex parte peruiis, nullis præterea munitionibus, nec natura, nec opere inſtructos vallatosque, & idcirco expoſitos ad externam iniuriam; quid aliud texiſſet per tot annos in veſtris ſedibus inuiolatos florentesque, niſi gloria militaris, & virtus à maioribus per manus accepta? Etenim cùm metu ſeruitutis atque ignominiæ, tum laudis cupiditate ſæpè incredibili conſenſione huius ordinis animoque

fortiſsimo itum eſt obuiam iniuriæ, hoſtium impetus repulſi, virtute facta eſt barbarorum audacia. Id ſanè magno quoq. argumento eſt, non degeneraſſe veſtros nobiles à maioribus; quum communi gentis decreto Polonis interdictũ ſit in vniuerſum, bellis externis, vt præſentes patriæ opitulentur, ſi quando continget eam laborare vrgeriq́ue ab hoſte, cuius ſalus quibuslibet aliis rationibus anteferri debet: multi tamen ex nobilitate,nõ ferentes ignari otij longiora tædia, clam ſe domo ſubducunt: ac vbi ſenſerint moueri arma, licet longiſsimè abſint, eò conuolant, vt aliquo memorabili facinore nomẽ ſuum reddant illuſtrius. His ego de cauſis alloquendam nobilitatẽ vniuerſam non iudicaui,præſertim, quòd ipſi ciuiles cõtrouerſias & Reipublicæ procurationẽ dicuntur optimatibus permiſiſſe. Iam venio ad alteram partem conſilij mei declarandam. In primis autem conſiderare debemus primam huius regni coſtitutionem, quanta æquitate fundatũ, quàm ſanctiſsimis legibus communitũ ſit, nec propendens ad dominationem, nec habens quicquam affine impotentiæ libidiniq́ue tyrannidis. Ac optima quidem ratione prouiſum fuit à veſtris maioribus,quum ornaſſent regiam amplitudinem clariſsimis inſignibus,quibus digni veneratione plurimum

inter proceres eminerent, authoritatem & dignitatem regiam egregiè tuerentur; vt poteſtas deliberandi de Repub. penes Senatum, qui legitur, ex optimatibus, reges, præſides, & authores legum & iudiciorum eſſent. Quoniam in conſultationibus, vbi deliberatur à plurimis, qui ſe profitentur communium commodorum defenſores, raro quidem accidit, quin euentus ſalutares conſequantur. Nam prauitas & imbecille iudicium paucorum, quando eos contingit aberrare à formula recti officij, bonitate plurium, & grauitate conſilij corrigitur. Satis autẽ vel ex eo iudicare poſſumus, veſtros quidem maiores multum ſapientiæ præſtitiſſe, quòd in longa tempora, etſi mutationes rerum humanarum paterentur, in ſempiternum incolumitati ſuæ proſpexerint, nec integram regibus poteſtatem permittendo, nec abrogando regiam authoritatem: nam quibus regibus licet facere quod concupierint; eorum pauci refrenare cupiditates, modumq́ue rebus adhibere potuerunt: quia genus humanum procliuius eſt ad nequitiam: &, authore Comico Poëta, deteriores lincentia ſumus. Quocirca Rex Spartanorum Theopompus, quũ animaduertiſſet pleroſq. reges peccandi licentia factos improbiores, primùm in flagitia, deinde in cædes prorupiſſe, ac eam ob rem ali-

 os eie-

os eiectos, alios trucidatos à popularibus, vt ipse liberis diuturnius regnum relinqueret, diminuit potestatem regiam, creatis Ephoris, cuius magistratus erat ius intercedendi regiæ impotentiæ. Tum demum æqualibus se res habent, & is Reipub. status non facilè conuellitur, in qua certatur inter populares modestia, legesque omnibus ex æquo imperant. Enimuerò solutum legibus principem, quis non metuat? quem autem metuit, non oderit? Vbi hæ perturbationes multorum procreatrices malorum dominantur; exulet beneuolentia, fides, & virtus deserantur necesse est. Nullo autẽ firmiore vinculo Principis & popularium voluntates glutinantur, hærentque inter se diu summa cum salute ac dignitate Reipub. quàm illorum amore & obseruantia in Principem, huius vicissim in illos indulgentia & æquitate. Quæ cuncta vobis rara felicitate video accidisse. Is enim Princeps dono quodam prouidẽtiæ huic regno datus est; quo neque meliorem, neque sanctiorem, neq. cui fortuna indulgentius magnis in rebus aspiraret, nemo sanæ mentis, ne optare quidem à diis immortalibus possit. Quæ olim singula quosdam reges illustres habuisse dicuntur eminentissima, vt Cæsarem memorant clementia, Augustum felicitate, bonitate Traianũ præstitisse;

in hoc

in hoc rege concurrentibus clarisſimis virtutibus ad eum ornandum, cumulata omnia exiſtunt. Ad hæc, non tantùm regiis præfulget dotibus; vt fortitudine, iuſtitia, grauitate, ſeueritate, conſtantia, beneficentia; ſed etiã priuatam laudem temperantia, manſuetudine, facilitate ſupergreſſus eſt: tanto ſtudio in tutelam regni incumbens, tanta cura conſulens quieti populorum, tanto complectens amore vniuerſos; vt meritò ſicuti patriæ parens & vindex, ametur, & ſuſpiciatur ab omnibus, timeatur à nemine, niſi à quoq; perditisſimo ac perturbatore publicæ ſecuritatis. Nec hoſtes eius manſuetudinis expertes fuerunt: qui ſæpè, quũ extrema ſupplicia meruiſſent, ipſius clementia ſeruati ſunt. Quare non temere adducor vt credam, Deum iuſtum remuneratorem humanarum operum, propter æquisſimi mitisſimique regis excelſas virtutes, animumque gerentis aduerſus cupiditates, & fortunæ blandimenta ſemper inuictum; & dediſſe vobis clarisſimas victorias de hoſtibus, & hanc diuturni otij peperiſſe huic regno tranquilitatem. Quod quidem vobis non magis fructu, quàm recordatione iucundum eſſe debet. Quum enim terræ mariaque per hos annos armis ſtreperent, quum arderent bello in Europa regna omnia, quum furor Martius vbiq. graſſa-

retur, ſola Polonia ſecura bellorum profunda pace fruebatur. Sed quoniam rerum humanarum aliquis finis eſt, ac mortalium vitam natura terminis perauguſtis circumſcripſit, optimus Rex iam ingraueſcente ætate, ac eò propius accedente, quò mortalitate depoſita immortalitas induitur: quem finem arbitror iis, qui vitam piè, ſanctéq. tranſegerunt, vehementer expetendũ. Rex inquam optimus, quandoquidem non licet perpetuò Reipub. veſtræ præſidere, cogitans etiam in futurum de veſtris commodis, relinquit filium veram patris imaginem ſucceſſorem & hæredem nominis & regni: qui (licet nondum ad viriles annos peruenit) iam meditatur paternam gloriam, reuoluit animo res geſtas, crebriſque, vt aiunt, ſermonibus vſurpat victorias, Trophæa, triumphos: nec tam exiſtimat eorum memoriam duntaxat eſſe relictam ſibi ad voluptatem, quàm viam eſſe propoſitam & formam ad patrium decus æmulandum. Non ſolùm autem argumenta in ipſo magni & liberalis animi, ſed pietatis, iuſtitiæ, multarumque clariſsimarum dotum elucent. Quale illud indicium futuri boni principis, quòd alienus à ludis & iocis, ſcurras & mimos contemnit: calumniis non patet improborum: ad venena delatorum & obtrectatorum aures penitus occluſit. In-

telligit non decere tanti regni Principẽ delinimenta sensuum & illecebras quærere; sed quo pacto regnum, à sapientissimo iustissimoque patre per manus acceptum sapienter & iustè gubernet. Itaque non dat operam, iis, à quibus deterior fiat, sed frequenter audit sapientiæ doctrinarumque professores: sæpè conuersatur cum studiosis armorum, peritisque militiæ. Prudentiam vndique, magnum stabilimentum imperantium, conquirit; quo se dignũ patre, dignum Senatu, dignum nobililate, dignum opinione omnium præbeat. Quanquam grauissimam iacturam vestra Respublica patietur, quum Rex ille optimus & sanctissimus plenus annis & gloria rerum gestarum, decedens ab humanis in cœlũ subuehetur, ascriptusque concilio Diuorum consecrabitur: quod optamus in sera tempora protrahatur: semper enim immaturè decedet vestræ Reipub. quandocunque decesserit; tamen haud mediocriter solabitur dolorem vestrum, quòd filium summæ spei, paternisque vestigiis incedentem, & sese componentem ad exemplar veri, iustique principis, reliquerit vobis regni successorem. Quum igitur & authoritas tanta sit in optimatibus, quanta vniuersitas nobilium esse voluit, & reges nihil de Repub. decernant, nisi ex sententia Senatus; vos duntaxat

optima-

optimates censui de vestris communibus commodis alloquendos. Sed dicet quispiam ingeniosus homo & acutus: Nullum vides principis errorem: nullam culpam Senatus: non contumaciam nobilitatis: regnum neque seditionibus agitari, neque vexari hostium incursionibus, sed omnia quieta esse domi & foris; quid repente accidit mali, quòd te peregrinum offendat, vt tantopere sollicitus esse videare de aliena republica? Vt primùm autem ad illud respondeam, quod de alienigena obiicitur; nō debet quenquam offendere, si quis vel ab extremis terræ partibus quippiam animo iuuandi res vestras in memoriam vobis reuocet: magis habenda est illi gratia, quòd voluit prodesse. Nam in vestra situm est potestate, admonitionem eius vel sequi, vel non admittere. Tametsi consilia quidem non perinde probantur à sapientioribus eorum causa, qui ea dixerunt, atque propter suam ipsorum grauitatem, à quocunque authore profecta sint. Nec Mosem virum sanctum, & plenum Deo ferunt erubuisse, quædam, ex sententia Ietro, quãquam soceri sui, sed profani dogmatis, in ciuili ordinatione instituere. Dies profectò me deficiet, si velim commemorare, aut quibus res feliciter succesit inuentis externorũ hominum, aut qui freti sua prudentia, in profundum

mise-

miſeriarum præcipitati ſunt. Ego verò tantùm abeſt, vt poſtulem meis admonitionibus dari locum, vt quamcunque viam elegeritis, quæ ſalutaris huic regno futura ſit, deſiderio meo ſatisfactum eſſe credam. Nihil enim aliud à me agitur, niſi vt res veſtræ diu ſint incolumes & fortunatæ: ac me ſemper iuuabit conſcientia, neque fidei, neque amori, neque officio, neque conſuetudini meæ defuiſſe. Expedita cauſa mea. Nunc ad alteram partem reprehenſionis reſpondeo. Si quicquam infra Lunæ circulum ſtabile aut æternum haberi poſſet, non modò fauerem quietis rebus veſtris; ſed etiam ducerē eſſe votis omnibus à ſuperis exoptandum, vt vobis æternum hac pacis & otij profunda iucunditate perfrui liceret: cernimus autem magnas rerum viciſsitudines, mutationes inopinatas, & quæ credebantur nulla vi poſſe labefactari, puncto tēporis fuiſſe conuulſa. Proinde ſi quid coniectura poſſumus in futurum proſpicere, vereor equidem hoc ſtatu rerũ veſtrarum, hac animorum affectione, præſertim, quum præpotens acerrimusq́ue hoſtis & infeſtus ardeat incredibili cupiditate ſubigendi totius orbis Chriſtiani, nunc acceſsione Hungariæ terribilior & propinquior, & ad inferendam vobis iniuriam factus opportunior; vereor, inquã, ne qua calamitas in ve-

ſtram Rempub. inuehatur. Sunt autem propemodum infinitæ cauſæ mutationum, quibus otium diſturbatur: easque recenſere omnes operoſum eſt, nec ad inſtituti noſtri rationem pertinere iudico: nolo etiam videri me fuiſſe nimis curioſum in perſcrutandis aliorum archanis. Vnam tantum proponemus originem ſine dubio & peſtem malorum priuatorum & publicorum, quæ vel in ſapientum animos incurrit. Vt Phtyſis (quemadmodum periti medicinæ tradunt) ipſis initijs ſanari poteſt, ſic immedicabilis eſt, quum inuaſerit in partes corporis intimas: tamdiu medullas & viſcera populatur, donec totum corpus conficiat. Itidem morbus iſte ciuilis, de quo ſermonem inſtituimus, poſtquam inter ciues inueterauerit, nullis deinde remediis expugnabitur, nec antè conquieſcet, quàm omnem Reipub. ſtatum euertat: eò quidem nondum inualeſcente, ac mox de ſedibus animorum & conuerſatione publica ſublato atque depulſo; nihil eſt, quod poſthac quieti metuatur, præter externam violentiam fatiq. neceſsitatem: contra quam nemo ſapit: cui ſuperi quoque cedere dicuntur. Hoc igitur diligenter intuebimur, hoc ſingulari cura cõſiderabimus, in hoc verſabitur omnis noſtra cogitatio, vt appareat quid potiſsimum diſcordiam peſsimum malorum omnium in

um in Repub. efficiat, & quibus artibus reuocetur ad concordiam tantiſper, dum remediis locus eſt: vt qui adminiſtrationi rerumpublicarũ incumbunt, ſi diſcordia laborarint, ſciant quemadmodũ diſſenſiones extirpentur: ſin autẽ fuerint animis inter ſe cõſentientibus; diuturnam concordiam, maximã proculdubio firmitudinem rerumpublicarum præſtare poſsint. Cogitabam equidem ferè omnes cauſas, vel ſaltem potiores diſtractarum voluntatũ, & quomodo tollantur ciuium diſsidia, perſequi accuratius: quid præterea reſpublicas alias breui deleuerit: quid alias in longiſsima pace conſeruarit; verùm hanc ego materiam, quoniam ingentis eſt operis, magnæque lucubrationis, ſepoſui mihi in aliud tempus commodius. Neque me ſinit dubium de veſtris animis impudentiæ metus maiora conari: ne fortè, dum bono conſilio ſtudemus aliis prodeſſe, contẽptionem, & odium nobis ipſis apud nonnullos pro gratia contrahamus. Nunc itaque ſatis ſit ſummatim aperuiſſe capeſſentibus Rempub. quibus rationibus communia commoda ſeruentur & augeantur: quod genus degendæ vitæ ſequendum ſit, vt ſaluti ac diuturnitati Rerumpub. conſultum eſſe videatur: quod ſanè præſtabit extinctio diſcordiarum: diſcordias autem obliterabit iniuriarum obliuio, &

 modus

modus tum in pecunia, tum in honoribus concupiſcendis, quum quilibet exiſtimabit eò ſe loci veniſſe, vt publicam rem, non ſuam agat. Proximùm eſt, vt ſocios laborum & vigiliarum, quemadmodum ſors coniunxit, ſic ratio muneris & charitas connectat: alterius laudem & bonam famam, ſuam quiſque priuatam & peculiarem ducat: omnibus idem animus ſit, eadem cogitatio & voluntas. In hunc modum agendum arbitrarer etiam iis, qui nullum hoſtem habent, ab omni vi externa tuti eſſe vidẽtur. Quantò magis viri optimates, iſtud præſtare vos debetis à tanta hoſtium multitudine circumſeſsi, qui hærent propemodum in veſtris ceruicibus, intentiq́ue anhelant ad oppreſsionem regni veſtri? Prouideatis per Deum quæſo, ne prouocati hoſtes vel negligẽtia veſtra, vel diuiſione voluntatum, audacius in regnum veſtrum incurrant. Nam ſi videbunt firmam, ſtabilemq́ue concordiam huius ordinis, ex vobis enim negotij tota vis dependet, quantumlibet ferociant, ſeq́ue iactent numero copiarum, libenter (credite mihi) ab ingreſſu finium veſtrorũ abſtinebunt: nec ſe temere coniicient in manifeſtum diſcrimen ac certam perniciem, laceſſendo gentem bellicoſam, armatam, in defendenda libertate vnanimem & concordem. Sic ergo decus veſtrum & dignita-

tem

tem vnà cum ſalute Reipub. conſeruabitis: & qualem à maioribus accepiſtis, eandem integram & florentem relinquetis veſtris poſteris. Proinde capeſsite ſerio Rempub. ac totis in illam viribus incumbite, dum tempus conſiliorum eſt. Nam is ſero ſapit, quiſquis ſapit poſt factum.

2

Andronicus

1